

A. Labud:

Užugana ljubezen.

Odločno, brez misli, kakor bi se bala, da se iz misli ne bi rodila bojazen, je privzdignila dolgo rožasto krilo in skoro planila po vhodnih stopnicah k medenemu ročaju. Odločno je povlekla. Ko je za velikimi vrati zapelo zvonko in jasno, se je razveselila: „Zdaj ne morem več nazaj.“

Počasni sivolasi vratar ji je pokazal stopnice in hodnik. Odločno, brez misli je odhitela in potrkala na vrata z napisom „ravnatelj“.

„Naprej!“ Možatost in samozavest glasu jo je nekoliko zmedla — tista zmedenost, ki je bila vajena iz onih učiteljskih let, ko je bil semeiški ravnatelj še njen katehet.

„Vi, gospodična Zimec? Prosim. Moja nekdanja učenka je še zmerom zelo boječa, še zmerom nekoliko presramežljiva. Tako prijetnonenaden obisk — me izredno zanima.“ Stal je pred njo resen, visok in mogočen, vabil z desnico in stiskal z levico zlatoobrezani brevir k dolgemu talarju.

V zrcalu na nasprotni steni se je videla pred njim in zazdela se je sama sebi vsa majhna in slabotna — drobna golobica pred mrkim jastrebom. In golobica naj bi se zaletela v jastreba, mu iztrgala ugrabljeni plen? Pomislila je, po kaj je prišla in bilo ji je, da bi se obrnila in zbežala.

„S čim vam lahko postrežem, Rožica Zimec — saj ste Roza, če me spomin ne vara. Letos menda končate. In potem — služba? ženitev? Odkar ste bili moja učenka, ste postali cela dama. Prosim.“ Trudil se je ublažiti svojo resnost in pomaknil veliki naslanjač ob steni k svojemu sedežu ob pisalni mizi. Njegove počasne, mirne kretnje, njegovo šaljivo poizvedovanje ji je pomagalo iz tesnobe. Vzela je ponujeni sedež in ko je videla tudi njega sebi nasproti, se ji ni zdel več tako neznansko mogočen. Na tihem mu je pritrdila, da je res že cela dama in sramovala se je skoro svoje šolarske zmedenosti, ki je izviralala pač le iz dejstva, da si stojijo ljudje čez leta, pa naj so se med tem še tako do dna spremenili, prvi hip tako nasproti, kakor so se bili razšli.

„Vi se šalite, prečastiti,“ se je nasmehnila s koketno sramežljivostjo. „Služba? ženitev? ste vprašali. Tudi meni rojijo take reči po glavi.“

„Verujem, verujem,“ je zamrmral ravnatelj in pogledal Rozo izpod čela. Čudno resni povdarek v zadnjih besedah ga je spomnil, da ne stoji več nekdanja učenka pred njim, temveč — ženska.

„In podobna zadeva me je tudi privedla k vam.“

„Dobro je, če se človek na važnih razpotjih ozre na več strani. Gorje onemu, ki zaupa samo sebi in se ne meni za izkušnje, ki so jih drugi nabrali pred njim. Stokrat gorje onemu, ki se v takih resnih trenutkih ne posvetuje s svojim Bogom.“ Zdelo se mu je še najbolj pametno, da se z opolzkih tal svetnega družabnika pravočasno umakne za varne okope cerkvene morale. Tam mu ne more nihče do živega, sam pa ima na vse strani odprto pot.

„Svetujete prezgodaj, prečastiti,“ ga je prekinila Roza. „Resni trenotki, važna razpotja — rada bi bila na takem razpotju. In vi, vi edini mi pri tem lahko pomorete.“

„Ko bi se potrudili govoriti jasneje, gospodična —“

„Se potrudim. Stvar je tako sitna . . . Evo: jaz ljubim . . . in moja ljubezen je v vaših rokah.“ Besede so zvenele mehko in mirno; toda zubelj v licih, povešene oči in dvigajoče se prsi so pričale dovolj, da so se le mukoma izvile iz grla.

„V mojih rokah? Gospodična!“

Toda gospodična se ni ganila in je gledala v naročje. Prečastiti je razburjeno vstal in premeril sobo z velikimi koraki. Ali se ta ženska norčuje iz njega, ali mu je prišla resnično razkrivat svojo ljubezen? Okrenil se je nehote proti zrcalu in v tistem hipu se je živo zavedal, da so dani vsi pogoji, ki bi znali priti v poštev: štirideset let, najlepša moška doba, lasje po številu in barvi še vsi izborni ohranjeni, cvetoč obraz, krepki udje. Nato mu je pogled šinil k Rozi. Njeno bujno telo je slonelo v kanapeju kakor čarobnoživa uganka. Tudi tu so bili dani vsi pogoji: vročekrven, živahen, očitno precej strasten temperament, zaljubljena domišljija učiteljske goske, ki obletava še vedno, kakor mušica svetilko, podobo nekdanjega učitelja. No, in zdaj je mušica telebnila v plamen. Prečastiti se je samozadovoljno nasmehnil. Dasi ni pozabil niti za hip, kaj mu veva dolžnost, se je moška ničemurnost v tej minuti vendar tudi v njem nekoliko razpasla. V svojo kazen je sklenil kar najhitreje spustiti zaveso nad to komedijo. Stvar najbrž ne pojde čisto gladko, tudi nekaj solz se prikrade morebiti iz tistih lepih, tako otročje neumnih oči na kanapeju — pa nič ne de: ko se tako izmijejo, bodo videle, da je cela stvar samo neznansko smešna. Poskušal je najprvo zlepa:

„Ne maral bi vas žaliti, gospodična. Ne morem in nočem verjeti, da ste mislili resno, kar ste rekli. Tudi vam ne morem prisoditi tako slabega okusa in tolike netaktnosti, da bi se vi, lepa

in pametna deklica, zanimali za takega starca, kakršen stoji pred vami, in da bi mu to vkljub njegovemu kolarju tudi lastnobesedno sami priznali. Ne, moja nekdanja Rožica ne more biti tako nespartna. Kajne, gospodična, da ste si dovolili le malce debelo šalo s svojim nekdanjem učiteljem? Vem, da so ptice vašega perja zelo poredne in marsičesa zmožne.“

Prečastiti je pričakoval izbruh tiste baže, kakor jih je poznal iz časopisov in knjig, in začelo ga je skrbeti, kako se izmota, če se čarobnoživi uganki v naslanjaču zahoče omotice, konvulzivnosti in podobnih ženskih sršenov. Toda nič takega. Valovanje Rozinih prsi je nekoliko poglelo, in ko je prečastiti zinil o sebi starcu, ga je pogledala sprva začudeno, nato dobrovoljno ter hitela popravljati napol smehoma, napol bolešno:

„Ah, nisem mislila vas, prečastiti; oprostite mojo nerodnost! Toda moja ljubezen je vendarle v vaših rokah. Oseba, ki jo ljubim, je v vaši oblasti.“

In zopet je gledala v naročje. Ta nesporazumek ji je bil zelo dobrodošel. Ko je videla, kako naenkrat je obrnil njene besede nase, je prijetno začutila, da ga ima nekoliko na vrvi in ji torej ni treba preveč trepetati.

Prečastiti se je vgriznil v ustnice in menil s prisiljeno malomarnostjo:

„Vem, da vas mika nastavljeni zanke starim lisjakom — in topot bi bili kmalu enega vjeli. Sicer pa — do danes mi je bilo čisto neznan, da bi jaz imel koga v svoji oblasti.“ Stal je pri oknu s prekrižanimi rokami in njegove besede so bile mrzle in suhe. Stari lisjak je zaslutil, da se mu obeta nekaj mnogo bolj sitnega nego omotica in konvulzivnost, nekaj tako zoprnega, kakor ga v štirih letih njegovega ravnateljstva še ni zadelo.

„Kdo je tista oseba?“ je vprašal strogo, Rozi se je zdelo osorno in sovražno, kakor bi se hotel maščevati za blamažo in se oborožiti za odpor. Zdaj je bil zopet jastreb.

Roza je molčala.

Ko se je naveličal gledati skozi okno, se je okrenil k rešeni čarobnoživi uganki v naslanjaču in ponovil kakor prej:

„Kdo je tista oseba?“

Roza je še bolj povescila glavo in rekla komaj slišno:

„Gospod Anton Skala.“

Ravnatelj jo je gledal nepremično, kakor da je preslišal njen odgovor. Pod njegovimi pogledi je bilo Rozi, kakor bi ji kdo za-

badal dvoje tankih nožev skozi srce. Dvignila je obraz in njene oči so prosile milosti in usmiljenja. Ravnatelj je začel zopet meriti sobo. Nato se je ustavil tik pred Rozo, da se je nehote nagnila na drugo stran.

„Vi ljubite tega fanta,“ je siknil, „in —?“

„In on ljubi mene.“

„Seveda. Zato je v moji oblasti. Zato je prišel sam pred par meseci in se ponudil — ker vas ljubi.“

„Anton me ljubi,“ je ponovila Roza odločno.

„Dobro. Recimo, da vas ljubi. In —?“

„Nazaj mi ga dajte!“ je kriknila razdraženo in vstala. „Kaj mučite človeka in ščipate z vprašanji kakor z razbeljenimi kleščami. Mislite, da mi je bila pot v vašo sobo lahka in zabavna? Kakor bi ne vedela, da me čaka tu vse huje nego natezalnica. Mislite, da se ne zavedam pomena svojega koraka, da ne vem, kako presojate vi tako početje? O, vi in ljudje porečete, da sem predrzna, pokvarjena, nesramna, da gazim v blato najlepše čednosti mladega dekleta, ponižnost, krotkost in sramežljivost. Verujte mi, da znam ceniti te blaginje bolj nego tista, ki ji ni treba braniti pravic svojega srca pred takimi ljudmi, kakor ste vi. Ko bi vedeli, kaj sem prestala ta dva meseca, kar je odšel, bi imeli nekoliko usmiljenja in se ne bi nečloveško posmehovali moji nesreči. Do danes sem vas vedno cenila in spoštovala kot svojega nekdanjega predstojnika, božjega namestnika in razsodnega moža. Ne silite me, da bi vas morala zanaprej manj spoštovati ali celo prezirati in sovražiti. Ne bom vas rotila ne pri tem, ne pri onem, ne pri vašem poklicu, ne pri vaših najdražjih spominih. Vrnite mi mojo ljubezen, ne rušite mi moje sreče!“ Krčevit jok je zajezil izliv nesrečnega srca. Z ruto si je zakrila obraz in se prepustila svoji boli.

Ravnatelj je skušal z glasnejšimi in hitrejšimi koraki zaglušiti ihtenje stresajočega se mladega telesa. Tudi z očmi se je ogibal naslanjača, kakor bi se bal, da ga solze, če vidi, kako se iskrijo na Rozinih licih, ne bi preveč ganile. Pomislil je, da je najpoprej semeniški ravnatelj in da se mora boriti v prvi vrsti za čast in blagor svoje hiše. Srčne bolečine zaljubljenih kandidatinj so lahko zelo delikatna reč, a poleg cerkvenih interesov nimajo mesta.

„Ti otroci, ti otroci!“ je vzdihnil zase, ko se mu je posrečilo obvladati položaj. Nato se je zopet vstavil poleg Roze:

„Ne bodite krivični, gospodična. Razumem vašo nesrečo in vem ceniti vašo bol. Tudi vam nisem še ničesar odrekel in se silite

sami brez potrebe v take izbruhe. Apelirali ste name kot razsodnega moža. Poklon vam lahko vrnem: do danes sem vas poznal vedno za pametno dekle in upam, da me tudi danes ne boste razočarali. Pomislite, kam ste prišli in po kaj. Ali se zavedate, da igrate teknico neveste Kristusove, svete katoliške cerkve?“

„Jaz ničesar ne igram.“

„Recimo, da ste tekmica svete katoliške cerkve. Iztrgati hočete nevesti Kristusovi mladeniča, ki se je sam iz lastnega nagiba odločil zanj, ko je prestopil prag te hiše.“

„Iztrgati ga hočem, ker je moj. Iz lastnega nagiba — ko bi vi poznali nagibe!“

„Na sama namigavanja, veste, gospodična, da jaz ne morem in ne smem zidati. Če se že tako brezobzirno potegujete za pravice svojega srca — kakor jih imenujete, mi boste pač priznali, da sem tudi jaz naravnost dolžan zahtevati od vaš kaj drugega nego solze in ihtenje, da se moram prepričati o upravičenosti vaših želja, preden jim ugodim. Menda vendar ne boste zahtevali, naj vam na samo željo kar pripeljem vašega fanta, naj vam denem roke v njegovo pod pazduho — in adijo!“

„Zakaj se že zopet rogate?“

„Zakaj ste tako občutljivi? Oprostite, če se jaz za toliko prejasno izražam, za kolikor se vi predvolumno. Iz mojih besed lahko spoznate, kako naravnost mislim, da vam ne stavim prav nobenih zank in se trudim rešiti najino kočljivo zadevo na najbolj priprost način. Skušajte biti pravični, gospodična. Torej kaj je s tistimi nagibi? Ne maram nikakega denunciranja. Povejte, kakor veste, da boste najbolje služili dobri stvari. Tudi v našem stanu je dosti nevrednežev in jaz ne maram, da bi se po moji krivdi njih število povečalo. Ker vedite, že to, da ste se vi oglasili pri meni s tako zahtevo, budi sum proti gospodu Skali. Nevesta Kristusova je prevzvišena, da bi se trgala z Evinimi hčerami za svoje služabnike. Kdor se ji vda radovoljno in z vsem srcem, tistega rada sprejme. Pri gospodu Skali ni bilo v tej reči do danes nikakega dvoma. Če vi veste, da smo se motili, pomagajte nam do resnice.“

Trudil se je govoriti kar mogoče prisrčno in vniklijo. Prijazno prigovarjanje je Rozo polagoma toliko vtolažilo, da ni več tako odurno odgovarjala kakor prej.

„Jaz ne premorem toliko in tako učenih besed kakor vi, prečastiti,“ je rekla. „Kaj bi pravila. Glavno sem povedala: jaz in Anton sva si bila dobra in sva si še. Nagibi so pa tisti stari, kakor

navadno: revščina, prigovarjanje domačih, pritisk iz farovža. Obde-
lovali so ga, dokler ni čisto izgubil glave. Ko se je poslavljal, je
skoro jokal: To bo moj pekel, moj pekel za celo življenje.“

„Oprostite, gospodična,“ jo je prekinil. „Čudim se, da vam
oseba, ki nima čisto nič poguma kljubovati razmeram, tako impo-
nira, da tvegate zanjo svojo čast in svoje dobro ime.“

„Kdo pravi, da nima poguma? Da ste videli, kako so delali
z njim! Ključoval je prav do zadnjega. Sklenil se je otresti doma
in v mestu ob kaki mali službici in poučevanju študirati pravo. Pa
so hujskali in rovali proti njemu, da je v kratkem izgubil vsak
dohodek. Nato mu je umrla mati in župnik je štulil tako dolgo
njemu in drugim, da jo je spravila pod rušo edino sinova trma in
zakrknjenost, da se je imel na koncu tudi Anton sam za materinega
morilca. Meni je prikrival svoje gorje in svojo revščino. Nikoli ne
bom pozabila, kako je kar odskočil, ko sem mu nekoč ponudila
par desetakov. Kmalu nato je omagal. Ves potr in obupan je prišel
k meni: „Veš kaj, Roza, grem v semenišče — zadnja pot pred
samokresom ali vrvjo. Saj te s tem še ne izgubim za vedno. Eno
leto, bi te prosil, me čakaj, če me ne bo nazaj, si prosta.“

„Zakaj ne čakate torej eno leto? In kaj mislite sedaj: z njim
zopet obupavati in stradati?“

„Z njim vse, kar mi je namenila usoda. Anton ni za vas, ni
za nevesto Kristusovo.“

„Jaz, gospodična, se ne bi upal trditi o nikomur, za kaj je in
za kaj ni — niti o samem sebi. Ker glejte: tudi mene so prignale
podobne razmere kakor gospoda Skalo v te prostore. Tudi meni je
bilo tedaj, kakor da se poslavljam od življenja in grem svojemu
peklju nasproti. Čudna so pota božja. Ko sem se v teh posvečenih
prostorih ozrl vase in premislil svojo usodo, sem spoznal, da je
moje slovo od življenja bilo pravzaprav pot v življenje. Namesto
pekla sem našel odrešenje, srčni mir in srečo. Še danes si čestitam
in hvalim Boga, da me je privedel v pravi uri na pot spoznanja.“

Roza je poznala take besede. Vedela je, da so lahko resnične,
ali pa tudi ne. Človek, ki jih je govoril, je bil po poklicu dolžan
poskušati vsa sredstva, izigravati v sili tudi samega sebe, da pri-
pomore nevesti Kristusovi do zmage.

„Iz tega naj sklepam,“ je vprašala bridko, „da si tudi Anton
že čestita in hvali Boga za svojo usodo? Ne poznam vaše pre-
teklosti in eno vem trdno: da je priromala tedaj za vami tako močna
in živa ljubezen kakor danes za Antonom, bi nevesta Kristusova

gotovo tudi pri vas ne bila zmagala. Bog ne more samemu sebi tako oporekati, da bi skrunil postavo, ki nam jo je zapisal v srce.“

„Ne imenujte po nemarnem božjega imena. Kako ste zakopani v posvetnost, gospodična! Spomnite se naukov, ki sem vam jih polagal na srce v tistih nežnih letih, ko ste bili bolj dovzetni zanje nego danes. Ponavljam: čudna so pota božja. Zato ne smemo poslušati samo hipnih nagibov svojega mesa. Kdor v mesu seje, bo v mesu žel — prokletstvo namreč. Mar ne veste, da se nebeški oče poslužuje rad tudi zunanjih okoliščin, da privede svoje izvoljence pred svoj oltar? In ravno vaša zgodba se mi zdi tako jasna. Prevdarite dobro, gospodična, in recite odkrito: ali ni vse to, kar ste mi povedali o svoji ljubezni, očiten prst božji, ki vam kaže strogo in neizprosno, kaj je volja božja? Ali vam vse podrobnosti vaše povesti ne pričajo zadosti jasno, da se jih je nebo poslužilo samo zato, da bi privedlo gospoda Skalo tem bolj gotovo k visokemu cilju, ki mu je bil zapisan od vekomaj? Jaz sem prepričan, da je gospod Skala že prišel do tega spoznanja. V vašem današnjem obisku ne vidim jaz nič drugega nego zadnjo skušnjava, ki jo je nebo poslalo svojemu izvoljencu, da preizkusi njegovo neomahljivost, zadnji val posvetnosti, ki buta zaman ob varno obal izvoljencev Gospodovih.“ Njegove besede so bile polne svetega ognja in globokega prepričanja, besede moža, ki ve, da brani sveto stvar. Njegov pogled je vrtal zopet neizprosno v deviško dušo zapuščenega dekleta.

Roza je strahoma opazila, da je njen nasprotnik začel polagoma vihteti vedno hujše in na koncu najhujše orožje, kar ga je premogel. Čutila je, kako sigurno, zmagoslavno padajo udarci, ki jih ni mogoče odbiti. „Zdaj ali nikoli“, jo je prešinilo. Če zdaj podleže, je podlegla za vedno; če zmaga, si reši srečo in življenje. Kar je tičalo v njej vere in obupa, ljubezni in sovraštva, vse se je zgostilo v en sam mogočen curek in s podirajočo, le ženski lastno nasilnostjo, ki ne presoja, a zadene baš zato najbolj v živo, je vdrlo iz nje:

„Vam se zdi, da jaz ne vidim prsta božjega, da se ustavljam volji božji. Jaz pa vem, da vidite vi prst božji le tam, kjer sami hočete. Če je moj obisk samo zadnja izkušnja, vidim jaz v svoji prisotnosti tako glasen klic neba in narave, da se mu Anton mora, mora odzvati. Recite, da sem brezverka, razuzdanka, karkoli vam drago, ali tega mi ne ovržete nikoli: da v tej minuti vedoma zlorabljate svoj poklic, da skušate z darom, ki vam ga je nebo naklonilo nesrečnim dušam v pomoč in tolažbo, zmešati nesrečno

bitje, ki vas prosi, da mu vrnite najdražje, kar ima na svetu. O, jaz vam ne znam tako lepo in učeno razpresti, kakor bi znali vi v mojem položaju, kako hudobno, nizko, ostudno je vaše početje z Bogom in božjo voljo, ko ste v srcu vendar sami trdno prepričani, da se ta neskončno pravični, neskončno dobrotni Bog ne more tako kruto igrati z mladim srcem, da bi vžigal v njem tako mogočen plamen, kakor ga čutim jaz, in obenem zahteval, naj plamen udušim, naj sama oskrunim svoje srce, umorim svojo dušo. In če se vi izdajate za vrednega namestnika tega Boga, če govori iz vas njegov glas, potem sem prepričana, da takega dobrega, pravičnega Boga sploh ni. Kaj me gledate bolestno in sočutno? Vaša bolest je krinka, vaše sočutje laž! Ni ga, razumete, ni ga vašega Boga! Ni ga, ni...“ Spoznanje, da ga res ni, jo je skoziinskozi tako prevzelo, da je njeno telo omahnilo strto in uničeno in se v krčevitem joku zvijalo v naslanjaču.

Dasi je bil prečastiti na vse pripravljen, tako elementarnega izbruha vendar ni pričakoval. Pri zadnjih Rozinih besedah se je nehote ustrašil in obstal kakor okamenel. Šele ko je nesrečnica omahnila, se je zdrznil, kakor bi hotel seči proti njej. Toda roka se je ustavila prej, kakor bi se bal dotekniti se te grešne bogokletnosti, ki se je, kaznovana na mestu, sesedla pred njim v temno-rdeči baršun. „Stoj neomajno ob uri izkušnje!“ se je oglasilo v njem rezko in strogo. Nič več zadrege ni bilo v njegovem obrazu, nič razburjenosti, njegovò lico je bilo hladnostrogo kakor prej. Dočim se je Roza še zmerom stresala na svojem sedežu, je prečastiti zopet mirno odprl brevir in nadaljeval v polglasnem mrmranju, kjer se je bil ob Rozinem prihodu prekinil. Zdajpazdaj mu je zdrknilo oko prek rdeče obrobljene strani k naslanjaču. Dvakrat je že obrnil stran, a iz baršuna se je trgalo še vedno hlipavo stokanje. „Naj se razjoče,“ je pomislil, „da ji odleže. Moj Bog, ti otroci, ti otroci! Saj verjamem, da ji je hudo revici. Se že vtolaži; ni tistih slabotnih, da bi ji znalo resno škoditi.“ In zopet je obrnil stran.

Roza se je okrenila proti njemu:

„Zaman stikaš v svojem papirju — ni ga, ni! Komedijant!“

Iz njenih oči je sršelo zbadljivo in izzivajoče. Prečastiti se ni ganil in je mrmral naprej. V onemoglem gnevu se je vrgla zopet v naslanjač in se premetavala v njem, da je škripal parket pod njo.

Mrmranje nad brevirjem je postalo za spoznanje glasneje. „Se unese, se unese,“ se je tolažil prečastiti natihem. Toda trebalo je

dalj, nego je pričakoval, da je izmučenost ukrotila mlado telo. Tedaj je prečastiti zaprl knjigo in se približal Rozi:

„Mislil sem, gospodična, da se da z vami spregovoriti par besed, a vi tirate vso reč predaleč.“

Odgovorilo mu je pridržano stokanje. Prestopil se je od kota do kota in začel znova:

„Ker nimam vzroka dvomiti nad odkritostjo vaše boli, bi vas prosil, da si ne jemljite stvari tako hudo k srcu.“

Iz nalanjača zopet samo stokanje.

„Obvestil bom o vsem gospoda Skalo in potem — se bo videlo.“

Kakor bi jo prešinila čudežna moč, se je Roza pri teh besedah nenadoma vzravnala, hitela brisati z levico objokane oči in popravljat z desnico pošepljeni klobuk.

„Gospod ravnatelj,“ je zaječala tiho in proseče. „Eno prošnjo imam še do vas, edino in zadnjo: pokličite sem gospoda Skalo.“

„Obžalujem, gospodična. Gospod Skala ima danes popoldne opraviti v stolnici.“

„Kdaj se vrne?“

„Tega še sam ne vem; morebiti že v eni uri, morebiti šele proti večeru.“

„Počakam ga. Ne, se vrnem zvečer. Kdaj bo gotovo doma?“

„Saj ste slišali, da ne vem. Sicer pa — kaj je tega treba, gospodična? Kakor hitro se vrne, ga itak pokličem na odgovor radi vašega obiska.“

Roza je prebledela:

„Kaj je tega treba? In po takem vprašanju zahtevate, naj vam verujem, da ga ni doma? Torej me ne pustite k njemu, mi ne dovolite govoriti z njim?“

„Obžalujem, gospodična, gospoda Skale ni doma. A ko bi tudi bil, danes bi vam ne mogel izpolniti vaše želje, ker ste . . . preveč razburjeni.“

„Torej jutri, ko ne bom tako razburjena? je vprašala z mrzlično naglico.“

„Gospodična —“

„Nič gospodična!“ je kriknila, ko je videla, da ji zopet odbija prošnjo. „Čemu to kukavno zavijanje. Zakaj ne poveste odkrito, da me ne pustite k njemu ne danes, ne jutri, ne nikoli, ker se bojite, da bi nevesta Kristusova ne podlegla Evini hčeri.“

„Gospodična,“ je povzel mirno, kakor da je preslišal njene besede. „Gospoda Skale ni doma. Ob šestih pa bo gotovo. Vrnite se ob šestih. Gospod Skala bo tu pri meni.“ In ko ga je Roza pogledala začudeno in nezaupno, je ponovil: „Da, ob šestih ga lahko dobite — pod enim pogojem.“

„Imenujte svoje pogoje; da jih je sto, vam vse izpolnim, če so le v človeški moči.“

„Ni treba sto — en sam. Eno samo vprašanje bi vam stavil in vam ne bo treba odgovoriti drugega nego ‚da‘ ali ‚ne‘.“

„Kaj toliko tipate, vprašajte!“

„Vprašanje je morebiti nekoliko indiskretno,“ jo je svaril. „Če dovolite, vam ga stavim, drugače ne. Toda zadeva je tako važna, da moram vedeti precej natančno, kakšne so vaše pravice do gospoda Skale, preden vam dovolim predenj.“

Roza je povabila obraz in molčala.

„Smem vprašati?“

„Da,“ je šepnila komaj slišno.

„Gospodična Zimec, ali je bilo vaše razmerje z gospodom Skalo tako intimno, da se vsled tega čutite mater?“

Roza je živo zardela in nehote še bolj povabila obraz. Prečastiti je čakal in mečkal med prsti konec rdečega traku, ki je visel iz brevirja.

Roza je odkimala.

„No torej!“ se je oddahnil prečastiti z vidno radostjo.

Roza je vstala:

„Torej zvečer ob šestih . . .“

„Ni treba,“ jo je prekinil. „Stvar je v redu.“

„Kaj?“ je zazijala Roza preplašena.

„Stvar je v redu,“ je ponovil. „Z gospodom Skalo ne morete govoriti.“

„Prečastiti, ali saj ste mi pravkar obljubili . . .“

„Pod enim pogojem: ko bi bili vi k mojemu vprašanju prikimali.“

„Pod enim pogojem: da vam sploh odgovorim na vprašanje,“ je hitela napol v joku, napol jezno.

„Kaj bi se prerekala, je odločil prečastiti. „Stvar je v redu.“

„Kukavica, kar vas je!“ se ji je izvilo v prevarani onemoglosti. „Zdaj zavijate. In sploh vaše vprašanje . . . Vidi se, kakšne pojme imate o dekliški časti.“

„Ali vas nisem opozoril, gospodična, da je vprašanje indiskretno?“

„Nesramno je in žaljivo, ne indiskretno!“

„Oprostite, gospodična, da smo prisiljeni računati tudi v takih slučajih z realnim svetom. Vsi niso tako pošteni in tako nedolžni kakor vi — žalibog.“

„Da, žalibog, da sem tako poštena,“ je zaihtela obupno in zopet zakopala obraz v temnordeči baršun, ko je videla, da ji zadnja bilka, za katero se je še držala, polzi izmed prstov, in da jo ima ta ⁵surovež za vrtoglavo, neizkušeno punčaro.

„Zahvalite Boga,“ jo je potrepal prečastiti dobrovoljno po ramenu.

„Pustite me!“ se je osuknila. Ob njegovem dotiku se ji je nekam zavrtelo pred očmi. Zdelo se ji je, da stoji visoko na ozkem tramu, krog nje in pod njo ognjeno morje, plamen ji liže že tik do stopala, tram ji poka pod nogo — obupen skok, v pogubo ali življenje, drugega izhoda ni.

„O, niste me prevarali! Da, zdaj lahko prikimam k vašemu vprašanju. Računajte z realnim svetom: moje razmerje z gospodom Skalo ^Bje bilo tako intimno, da se čutim mater!“ Gledala ga je zmagoslavno in izzivajoče.

„Prepozno,“ je odkimal prečastiti hladno in skoro porogljivo. „Ko bi se bili čutili pred nekaj sekundami . . .“

„Prej sem lagala,“ je prosila, „iz sramežljivosti, zdaj govorim resnico.“

„Da bi vam danes dovolil govoriti z gospodom Skalo, je izključeno,“ je odkimal prečastiti odločno. „Ali ste prej lagali, ali lažete zdaj. Jaz vam ne vidim v dušo. Prejšnja tiha izpoved je bila bolj prepričevalna nego ta hrupna. Potolažite se za danes in potrpite, da se stvar kako drugače razjasni. Potem bomo videli. — Že štiri? — Oprostite, gospodična, mene čakajo opravki. Bodite prepričani, da bom skušal biti v vaši zadevi kar se da pravičen. Oglasite se čez nekaj dni in — molite, gospodična, molite!“

Hitel je iskat klobuk in suknjo. Nato je prinesel iz stranske sobe par svetlih čevljev in gledal po sobi, kakor bi iskal, kje bi se preobul.

Roza je videla, da jo peha iz sobe. V poraženi užaljenosti je spoznala, da je vse zaman izigrála, celo svojo čast. Obrisala si je v naglici objokane oči, si popravila klobuk in obleko in odšla tiho, brez besede. Prečastiti je stopil za njo in ji še pri vratih priporočal:

„Molite, gospodična, molite in zaupajte v Boga!“

Ko je ostal sam, je suknjo in klobuk zopet obesil ter odnesel čevlje v stransko sobo. Sklonil se je skozi okno na ulico in videl Rozo že precej daleč na cesti proti novemu mostu. Stopala je ne- navadno hitro in čez malo utonila v temni kostanjevi aleji.

„Ti otroci, ti otroci!“

Zunaj na hodniku je poklical postrežnico ter ji naročil, naj pošlje gospoda Skalo k njemu. Nato se je zatopil s polglasnim mrmranjem v zlatoobrezani brevir. Ko je prišel gospod Skala, je za trenotek dvignil glavo in rekel:

„Jutri zjutraj vam ni treba v malo semenišče nadzirat, naj vas nadomestuje gospod Škrbina, vi pa pridite po zajtrku k meni — imava se pomeniti o važnih rečeh.“

Gospod Skala se je poklonil in odšel. —

Drugo jutro po maši je ravnatelj čakal v svoji sobi. Postrežnica mu je prinesla, kakor vsako jutro, kavo in časopis. Med zajtrkom je ravnatelj kakor navadno preletel naslove z očmi. Danes se je zdrznil ob drobni notici na tretji strani: „Utopljenka — Včeraj zvečer so potegnili iz vode . . . spoznali v njej Rožico Zimec . . . nesrečna ljubezen . . . drugi pravijo, strah pred izpiti.“

Zunaj se je začulo trkanje.

„Naprej!“ je rekel ravnatelj mehanično.

Vstopil je gospod Skala.

„Ah da, vi ste,“ je menil ravnatelj bolj zase nego prišlecu, porinil časopis izpred sebe in pomočil pol roglja v kavo.

„Naročili ste mi snoči, naj pridem.“

„Vem, vem. Sicer pa — najina zadeva ni tako nujna . . . Pojdite vendar sami nadzirat, pomeniva se drugikrat.“

„Kakor ukažete, gospod ravnatelj.“

Ravnatelj je dvignil čašo k ustom in izpil do dna.

„Ti otroci, ti otroci!“ je zmajal z glavo, ko so se vrata za Skalo zaprla.

Postrežnica je odnesla posodo. Prečastiti je pokleknil na podnožnik pod razpelom in šepetal polglasno h Križanemu:

„Za njeno mlado dušo: Oče naš, kateri si v nebesih . . .“ Rogan je to duhovskemu poklon. — Sicer to pa je na na Kranjskem v zadnje čase pojavili se taki sem ravnatelj. T. j. kar se njihovega nastopa tiče, br. zlonisti je bil zelo manj verem, ker jim je segel do kože . . . at: 11/.

Davila ta do danes mi halia — Janes ne m